

6.1. osztály: mérgező anyagok

A 6.1 osztályba tartoznak a mérgező anyagok. A mérgező anyagok azok, amelyek viszonylag csekély mennyiségben egyszeri vagy rövid ideig tartó behatással károsíthatják az ember egészségét, vagy halálát okozhatják.

A mérgező anyag az emberi szervezetbe bejuthat:

- Szájon át (orális)
- Bőrön át (dermális) és
- légúton keresztül (inhalációs)

Az osztályba tartozó áruk általában az alábbi betűjelzések valamelyikével kerülnek bejegyzésre a fuvarokmányba:

- a) Erősen mérgező anya
- b) Mérgező anyag
- c) Enyhén mérgező anyag

MEGJEGYZÉS: Az LD (letális dózis) jelentése: halálos adag, lenyelésre és bőrön át történő felszívódásra.

Az LC (letális koncentráció) jelentése: halálos koncentráció, a belézésre történő mérgezés jellemzésére.

Az LD50, LC50-ben az 50-es jelzés arra utal, hogy a kísérleti állomány felének a halálát képes okozni.

A vegyi anyagok mérgező hatását, méregerősségét patkányokon folytatott kísérletekkel állapították meg.

Méreg Erőssége	Patkány orális LD ₅₀ (mg/ttkg)		Patkány dermális LD ₅₀ (mg/ttkg)		Patkány inhalációs LC ₅₀ (mg/liter/4óra)
	<25	<200	<50	<400	
erősen mérgező	<25	<200	<50	<400	<0,25
Mérgező	25-200	200-2000	50-400	400-2000	0,25-1
Ártalmas	200-2000	2001-10ezer	400-2000	2001-5000	1-5

ttkg = testtömeg kilogramm

Nagyon mérgező veszélyes anyagok tárolása

A nagyon mérgező veszélyes anyagokat erős falú és biztonsági zárral ellátott *méregszekrényben* (kis mennyiségeket), vagy kizárólag erre a célra szolgáló, *minden oldalról erős fallal körülzárt, szellőztethető, megfelelő világítással és biztonsági zárral ellátott helyiségben*, vagy *elzárhatóan körülkerített rakterületen*, kerítéssel zárt telephelyen az arra kijelölt területen, anyagoként elkülönítve és jelölve kell tárolni. Megengedett a tartálykocsikban vagy egyéb szállító és tárolóeszközökben történő tárolás is zárt telephelyen (együttesen méregtároló).

A méregtároló ajtajának külső falát szembetűnően, szabványos „**MÉREG**” felirattal és **halálfejjelzéssel** kell ellátni.

Amennyiben az így tárolt anyagok között maró vagy rákkeltő hatású is van, méregtárolón a **MARÓ** és/vagy **RÁKKELTŐ** feliratot is el kell helyezni.

Méregtárolót használaton kívül zárva kell tartani. A biztonsági zár kulcsát az üzem (labor, telep, stb.) felelős vezetője vagy az általa megbízott személy köteles őrizni és a zárat csak az ő jelenlétében szabad felnyitni. Ha jellege miatt nem zárható (pl: permetezőszert a felhasználás helyén), akkor a biztonságos őrzésről gondoskodni kell. A méregtárolóban a veszélyes anyagokon kívül más árut elhelyezni, tárolni tilos.

A méregtároló közvetlen közelében emberi – állati élelmiszert – illetve takarmányt tárolni tilos.

A méregtárolóban a veszélyes anyagot olyan anyagú göngyölegben, tárolóedényzetben szabad elhelyezni, tárolni, amely a szétszóródást, kifolyást megakadályozza.

A méregtárolóba csak a felelős vezető vagy az általa megbízott, **szakképzett** személy nyúlhat be (szakképzett „méregfelelős”). Takarítást csak a megbízott és kijelölt, oktatásban részesült személy végezhet.

Nagykereskedelmi cégek a csomagolt és bontatlanul továbbadásra szánt árut veszélyessel közös helyiségben is tárolhatják, ha megoldható a jelölés.

A méregraktár kezelőjét egyéni védőeszközökkel el kell látni, annak közvetlen, könnyen hozzáférhető helyen kell lennie, a nem várható balesetveszélyes helyzet esetére.

Az esetleg mégis kijutó veszélyes anyag méregtelenítéséről, megsemmisítéséről (közömbösítéséről) gondoskodni kell.

A méregraktár fogalma szigorú nyilvántartást, ennek naprakész vezetését igényli. (Szükséges a veszélyes hulladék elszámolásához is).

A mérgező és ártalmas veszélyes vegyi anyagok tárolásánál a nagyon mérgezőre vonatkozó követelmények az irányadók. Élelmiszerek egyéb ilyen rendeltetésű edényben történő tárolása (még címkézve is!) tilos

Nagyon mérgező és mérgező hatású veszélyes anyagok telephelyen belüli szállítása (anyagmozgatás)

Ezeket az anyagokat csak olyan csomagolóedényben szabad szállítani, amely a szétszóródást, kifolyást megakadályozza. Törekeny tartályokat, tárolóedényeket külső fém, vagy fafonattal kell körülvenni úgy, hogy törés esetén a folyadékot a kitömő anyag (fűrészpor, vatta, stb.) teljesen felszívja.

A szállítmányt kísérő köteles gondoskodni, hogy szállítás közben a veszélyes anyag ne kerüljön ki a környezetbe. Ha mégis kiömlik, kifolyik felújítását, közömbösítését, méregtelenítését a szállító azonnal köteles elvégezni.

Veszélyes anyag mozgatásakor használt csomagolóanyagot emberi fogyasztásra használatos anyag, takarmány és ezek alapanyagainak csomagolására (még tisztítás után is!) tilos használni.

6.2. osztály: Fertőző anyagok

Fertőző anyagok csoportba tartozhatnak vírusok, baktériumok, gombák, paraziták, genetikailag módosított mikroorganizmusok, ezeket tartalmazó termékek, minták vagy hulladékok, humán- vagy állatgyógyászati felhasználásra szánt biológiai termékek, de akár fertőzött élő állatok is.

7. osztály: Radioaktív anyagok

A 7. osztályba tartoznak a radioaktív anyagok, ha a fajlagos aktivitásuk a 70 kBq/ kg értéket meghaladja.

A radioaktív anyagok egészségkárosító hatása arányos a szervezet által elnyelt és ott felhalmozódott dózissal.

A radioaktív anyagok szállítása különleges engedélyezést igényel.

Ismétlés : A radioaktív anyagok atommagja nem stabilis. Radioaktív sugárzást kibocsátva a radioaktív anyag atommagja átalakul. Ez a folyamat már nem tartozik a kémiai reakciók közé. Három féle radioaktív sugárzás van: az alfa sugárzás pozitív részecskékből áll (hélium ionok), a béta sugárzást negatív töltésű elektronok alkotják. A gamma sugárzásnak nincs töltése , ez egy nagy energiájú és áthatoló képességű elektromágneses sugárzás. Áthatolóképességére jellemző, hogy 6 cm vastag alumíniumréteg is csak kb. a felét tartja vissza.

Radioaktív izotópokat a gyógyászatban is felhasználják. Pl. a gamma sugárzó ^{60}Co izotóppal daganatos betegeket gyógyítanak. A felhasználás azon alapszik, hogy a daganatsejtek sugárérzékenysége nagyobb, mint az ép szöveteké.

Valamely radioaktív anyag erősségét a fajlagos aktivitásával mérik. Ez megadja az egységnyi tömegű radioaktív mintában az egy másodperc alatt végbemenő radioaktív bomlások számát. Mértékegysége Becquerel/kg., Bq/g

Például a kálium 40-es izotópjának fajlagos aktivitása 30.4 Bq/g, azaz 1 g tiszta K-40-ben másodpercenként átlagosan 30.4 bomlás történik. (kb. 30 atom bomlik el) A természetes urán fajlagos aktivitása 2.54^4 Bq/g.

8. osztály: maró anyagok

A 8. osztályba tartoznak a maró anyagok. A maró anyagok élő szövetet többnyire megtámadják, roncsolják az árukat és a fémeket, például magát a szállító járművet is károsíthatják. Ezek lehetnek savak, lúgok vagy egyéb maróanyagok.

Példák: Kénsav

- Ammónia oldat
- Akkumulátorok

Ismétlés: Sav, bázis, erős sav, gyengésav, erős bázis gyenge bázis fogalma.

9. osztály: Veszélyes anyagok (rákkeltő hatás)

A 9. osztályba tartozó veszélyes áruk más veszélyt képviselnek, mint az 1-8. osztályba tartozó áruk. Ilyen veszélyes lehet például a rákkeltő hatás.

A 9. osztályba tartoznak azok az édesvízszennyező anyagok is, amelyek az édesvízszennyezés veszélyén kívül semmi más ADR-ben meghatározott veszélyes tulajdonsággal nem rendelkeznek. De ebbe az osztályba tartoznak egyes allergéneket tartalmazó anyagok.

R és S mondatok és számok

R mondat és szám: („R” = Risks) a veszélyes anyag (készítmény) felhasználásának **kockázataira** az egészségkárosításra, balesetveszélyekre utaló mondat illetőleg az R mondatok sorszámai.

S mondat és szám: („S” = Safety) a veszélyes anyag (készítmény) biztonságos használatára utaló mondat és annak sorszáma. (A kockázat, azaz a veszélyeztetés bekövetkezésének megelőzése).

Az R és S mondatok illetve számok az EU-ban használatossal egyezők. Hazánkban használatuk 1997 óta kötelező. Fel kell tüntetni a veszélyes anyagot (készítményt) tartalmazó csomagolóanyagra (edényzetre) elhelyezendő címkén is.

A lakossági forgalomba (felhasználásra) kerülő veszélyes anyagot (készítményt) tartalmazó edényzet címkéjén nem elég az R, S szám, a mondatot is ki kell írni magyarul.

Például:

- **R 10** Kevésbé tűzveszélyes
- **R 20** Belélegezve ártalmas
- **R 37** Izgatja a légutakat
- **R 45** Rákot okozhat (karcinogén hatású lehet)
- **R 49** Belélegezve rákot okozhat
- **S 1** Elzárva tartandó
- **S 22** Porát nem szabad belélegezni.

ÖSSZETETT R és S számok és mondataik:

Pl.: R 23/24 Belélegezve és bőrrrel érintkezve mérgező

S 36/37 Megfelelő védőruházatot és védőkesztyűt kell viselni.

Veszélyszimbólumok

A veszélyes anyagok (készítmények) edényzetre elhelyezendő címkén kell a veszélyszimbólumot és veszélyjelet feltüntetni. A **veszélyszimbólum- és jel** a veszélyes anyag (készítmény) a 44/2000.(XII.27.) EüM rendelt szerinti, a veszélyes anyag veszélyességi csoportba sorolását jeleníti meg.

Négyzet alakú, narancssárga színű alapon fekete a jelkép és mellette a veszélyjel.

<p>T+</p> <p>Nagyon mérgező</p>	<p>T</p> <p>Mérgező</p>	<p>Xn</p> <p>Ártalmas</p>
<p>Xi</p> <p>Irritatív</p>	<p>C</p> <p>Maró</p>	<p>N</p> <p>Környezeti veszély</p>
<p>E</p> <p>Robbanásveszélyes</p>	<p>F</p> <p>Tűzveszélyes</p>	<p>O</p> <p>Égést tápláló, oxidáló</p>

